अक्षरबोली

कुमारांसाठी
कवितासंग्रह

अक्षरबोली

'छात्र प्रबोधन'
मधील निवडक
कवितांचा संग्रह-१

संपादन
नीलिमा करमरकर

छात्र प्रबोधन
ज्ञान प्रबोधिनी
५१०, सदाशिव पेठ,
पुणे - ४११०३०.

('छात्र प्रबोधन' मधील निवडक कवितांचा संग्रह-१)

© स्वामित्व प्रकाशकाच्या स्वाधीन

प्रकाशक व मुद्रक
प्रा. महेन्द्र सेठिया
संपादक, 'छात्र प्रबोधन', ज्ञान प्रबोधिनी, पुणे ३०.

अक्षर जुळणी
'छात्र प्रबोधन'
ज्ञान प्रबोधिनी, पुणे

मुखपृष्ठ व अंतर्गत सजावट
रेश्मा बर्वे

प्रथम आवृत्ती
सौर श्रावण, शके १९२६ (ऑगस्ट २००४)

किंमत
रु. ३०/-

(Compilation of Poems from ' Chhatra Probodhan')

मनोगत

' कविता म्हणजे तृणावरची किलबिल, कोवळी उन्हे असतात,
सृजनाच्या पहाटेची ओली 'अक्षरस्वप्ने' असतात.'

अशी ही 'अक्षरस्वप्ने' अनुभवण्यासाठी कवितावाचनाची गोडी लागण्याचं एक वेडं वय असतं. शालेय दिवसातच कवितेची गोडी लागली तर आयुष्यभरासाठी एक आनंदाचा ठेवा आपल्याला मिळतो.

बरेचदा शाळेत मराठीच्या तासाला आपण कविता शिकतो, कंटाळून अभ्यासतो; पण तिचं सौंदर्य आपल्या मनाला भिडत नाही. कविता अशा नीरसपणे अभ्यासणं यासारखा करंटेपणा नाही.

खास कुमारांसाठी त्यांच्या भावविश्वाशी नातं जोडणाऱ्या कविता 'छात्र प्रबोधन' मधून अगदी सुरुवातीपासून देत आलो आहोत, त्यांतील निवडक कवितांचे दोन कवितासंग्रह तपपूर्तीनिमित्ताने प्रकाशित करीत आहोत. त्यांपैकीच 'अक्षरबोली' हा पहिला कवितासंग्रह.

कै. शांता शेळके, मंगेश पाडगावकर, वि. म. कुलकर्णी, दत्ता हलसगीकर यांच्यासारख्या वयानं ज्येष्ठ तरीही कुमारांच्या भावविश्वात डोकावण्याची कोवळीक जपणाऱ्या कवींपासून ते खास कुमारांसाठी आवर्जून लेखन करणाऱ्या आश्लेषा महाजन, संगीता बर्वे, कल्याण इनामदार यांच्यासारख्या ताज्या दमाच्या अनेक कवींनी 'छात्र प्रबोधन' साठी कविता लिहिल्या. इंद्रजित भालेराव, फ. मुं. शिंदे यांसारख्या कवींच्या कवितेत ग्रामीण जीवनाचं प्रतिबिंब प्रतीत झालं. रेणू पाचपोर, कै. बजरंग सरोदे, किशोर पाठक इ. महाराष्ट्रभरातल्या वेगवेगळ्या भागातील

कवींनी आपल्या कविता आवर्जून पाठवल्या.

आशय आणि विषयांचं खूप वैविध्य या कवितांतून आढळते. निसर्गाचे विविध विभ्रम शब्दांत पकडणाऱ्या निसर्गकविता, मुलांच्या भावविश्वाचे चित्रण करणाऱ्या भावकविता कुमारमनाला भावतील अशाच आहेत. परीक्षा, पेन यांसारख्या मुलांच्या जिव्हाळ्याच्या गोष्टी जेव्हा कवितेत येतात तेव्हा त्या कविता अगदी खास मुलांच्याच होऊन जातात. याखेरीज काही व्यक्तिचित्रात्मक कविता, राष्ट्रभक्तिपर गीतं, विज्ञान गीतं, संस्कार गीतं, यांचाही समावेश या संग्रहातून केला आहे.

रचनेचं असंच वैविध्य येथे तुम्हांला आढळेल. छंदबद्ध, वृत्तरचनेतील कविता, मुक्तछंदातील कविता, चाल लावून म्हणण्यासारख्या गेय कविता ! अगदी ओवीपासून वृत्तछंदापर्यंत रचनेचे वैविध्य या संग्रहातील कवितांमध्ये आहे. गेली अनेक वर्षे कुमारांनी स्वतःचे उत्तम लेखन 'छात्र प्रबोधन' साठी पाठवावे, वर्षातून एखादा अंक खास मुलांच्याच लेखनाचा असावा, ही परंपरा सुरू झाली. त्यातून अगदी कौतुक वाटावं अशा सुरेख कविता मुलांनीही लिहिल्या. त्यांचा आवर्जून या संग्रहामधून समावेश होत आहे; कारण हे सर्व उद्याचे कवी आहेत.

लहानपणी मनात ठसलेल्या कविता प्रौढपणी त्या वाटेने परत जाताना स्मरणातून जाग्या होतात. प्रत्येक वळणावर एक ओळखीचे झाड दिसावे तशा कविता स्पष्ट दिसतात. 'अक्षरबोली'शी सर्वार्थानं परिचित व्हायचं असेल तर कवितेसारखं दुसरं माध्यम नाही. म्हटलं तर कविता मितभाषी असते, म्हटलं तर खूप काही सांगणारी! वाचणाऱ्याला फ त तिची बोली समजायला हवी. त्यासाठी मन संवेदनशील हवं. मग ती कुठेही तुम्हांला भेटते. अगदी एखादं गाणं ऐकतानासुद्धा ती आनंद देऊन जाते. आजच्या युगात तर ही आस्वादक वृत्ती आवर्जून जपली नाही तर विद्या, धन, कीर्ती, प्रगती या सर्व गोष्टी मिळाल्या तरी आत्म्याच्या आनंदाला पारखं व्हावं लागेल. तसं होऊ नये म्हणून, 'छात्र प्रबोधन' मधून गेल्या १२ वर्षांत प्रकाशित झालेल्या कवितांचा संग्रह 'अक्षरबोली' खास तुमच्यासाठी.

सर्वच कवींनी आपल्या कविता काव्यसंग्रहात समाविष्ट करण्यासाठी आनंदाने संमती दिली, याबद्दल मनःपूर्वक आभार !

– नीलिमा करमरकर

अनुक्रम

१	हीच प्रार्थना	संजीवनी मराठे
२	पंख मोकळे हवे	कल्याण इनामदार
३	स्वागत	संगीता बर्वे
४	शिका मुलांनो, शिका......!	रवींद्र भट
५	गाणे	किशोर पाठक
६	सांज	बजरंग सरोदे
७	किती तरी वेळा	अनु.-पद्मिनी बिनीवाले
८	त्या सुवर्णाच्या क्षणांना	राजलक्ष्मी देशपांडे
९	प्रिय आभाळा !	सरिता पदकी
१०	जगण्याचे गाणे	सुहासिनी अ. देशपांडे
११	खंडाळ्याच्या घाटात	शान्ता ज. शेळके
१२	टपोर चंद्र	डॉ.शंतनू चिंधडे
१३	दिवाळीचा सण	इंद्रजित भालेराव
१४	देव आहे देव नाही	दत्ता हलसगीकर
१५	'माणूस' सुंदर घडवू या	शैलजा देशमुख
१६	आमंत्रण	मंगेश पाडगावकर
१७	ऋतुचक्र	डॉ. वि.म. कुलकर्णी
१८	सुट्टीमधल्या रुक्ष दुपारी	आश्लेषा महाजन
१९	एका ऋतूचे जीवन तृणाचे	विद्या प्रभू
२०	निसर्गाने दगड दिला	शंकर वैद्य
२१	पाऊस	सदानंद सिनगारे
२२	भूकंप	फ. मुं. शिंदे
२३	बेइमान पेन	कविता मेहेंदळे
२४	झेप	कल्याण इनामदार
२५	इवलीशी पोर	रेणू दांडेकर
२६	ऊठ भारता	प्रज्ञा जेरे
२७	जन्म फुलांचा	रेणू पाचपोर
२८	आता कोसळेल नभ !	रोहिणी करंदीकर

२९	विज्ञानाचे दान	गंगाधर महांबरे
३०	प्रार्थना	दासू वैद्य
३१	मी	संगीता बर्वे
३२	खिडकीबाहेरचे पुस्तक	प्रवीण दवणे
३३	मी तर झालो रंगखुळा	रवींद्र भट
३४	माझा गाव	इंद्रजित भालेराव
३५	आता पहाटते आहे	अनंत भावे
३६	सकाळ	बजरंग सरोदे
३७	यथार्थ	दत्ता हलसगीकर
३८	पाणी	डॉ. वि. म. कुलकर्णी
३९	पाठमोरी	आश्लेषा महाजन
४०	गेली नक्षत्रं कोरडी	नरेश गवळी
४१	निस्संग	अंजली कुलकर्णी
४२	सावली	कल्याण इनामदार
४३	माळावर	अशोक कौ. कोळी
४४	आम्ही स्वप्नांचे राजे	वर्षा तोडमल
४५	हे सारे खरे हो	सुमती पवार
४६	येणार तुम्ही .....?	शोभा अशोक बडवे
४७	निसर्ग म्हणतो	किशोर पाठक
४८	अजाण बालकास	सुशीला महाजन
४९	घाटावर	आश्लेषा महाजन
५०	संदेश	संध्या गुळवणी

कुमार कवींच्या कविता

१	संध्याकाल	गुंजन कुलकर्णी
२	कधीतरी शब्द	रसिका चिकटे
३	अपयश	प्राजक्ता बिडकर
४	माय वावराला जाते	आतिश सुरेश सोसे
५	आवाहन	स्वप्निल पोरे
६	मी अन् तू (गुप्त संदेश)	अस्मिता पटवे
७	रम्य पहाट	विक्रांत वार्डे
८	मूल्यांचा फेर	भावना पटवर्धन

‘छात्र प्रबोधन’ची कुमारांसाठी संग्राह्य पुस्तके

तपपूर्तीची ‘अक्षरभेट’

- ❊ ललित-लेखसंग्रह
  - ❊ **अलगुज** ❊ **केवड्याचं पान**
- ❊ कवितासंग्रह
  - ❊ **अक्षरबोली** ❊ **कवितेच्या गावा**
- ❊ नामवंत कवींच्या काव्याविषयी रसग्रहणात्मक लेखांचा संग्रह
  - ❊ **गंध मोहवी काव्याचा-भाग १ व २**
- ❊ काव्यपं तींचा संग्रह
  - ❊ **शब्दांची रत्ने**
- ❊ कृतिपर पुस्तके
  - ❊ **कला-कौशल्यांच्या दुनियेत**
  - ❊ **कला-कौशल्यांचा उत्सव**
  - ❊ **प्रतिकृतींच्या निर्मितीतून...**
- ❊ भावभावनांशी निगडित लेखांचा संग्रह
  - ❊ **तरंग मनाचे**
  - ❊ **जिद्दीची लोभस रूपं**
- ❊ विचार व कृतिप्रवर्तक लेखांचा संग्रह
  - ❊ **स्वीकारशील स्वदेशी**
  - ❊ **हट्टी व्हा हट्टी !** ❊ **हरित संदेश**

याशिवाय इतरही अनेक पुस्तके यापूर्वी प्रकाशित झाली आहेत.

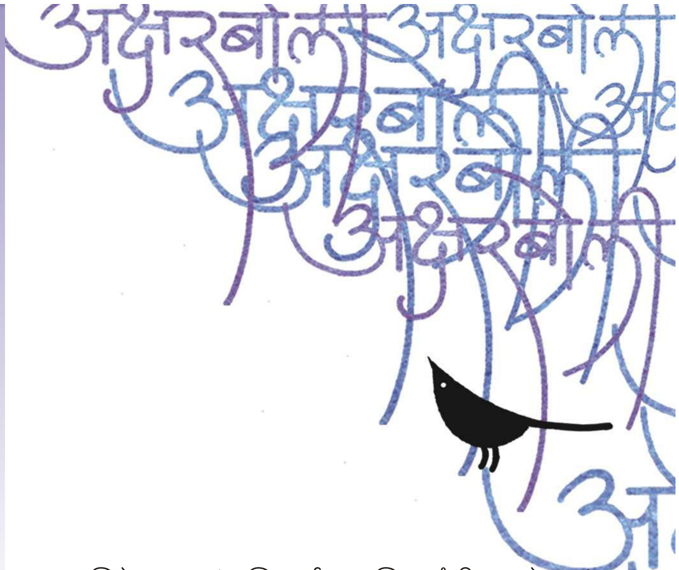

‘कवितेचा गाव’, निसर्गाच्या विभ्रमांनी नटलेला ! भावस्पंदनांनी जिवंत वाटणारा ! अनुभवांच्या विविध रंगांनी समृद्ध असलेला !

कुमारवयातच या गावाची वाट ओळखीची झाली की आयुष्यभरासाठी पुरेल असा आनंदाचा खजिना गवसतो.

कविता म्हटलं तर मितभाषी असते; म्हटलं तर खूप काही सांगणारी ! फक्त तिची ‘अक्षरबोली’ समजायला हवी आणि त्यासाठी मनही संवेदनशील हवं !

विद्या, धन, कीर्ती, प्रगती यामागे धावताना खऱ्याखुऱ्या आनंदाला पारखं होऊ नये यासाठी मुलांच्या भाववि शी जवळीक सांगणाऱ्या कवितांचे ‘कवितेच्या गावा’ आणि ‘अक्षरबोली’ हे दोन कवितासंग्रह खास कुमारवयीन वाचकांसाठी !